

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep.
0030 Oslo

Oslo, 20. februar 2009

Vedr. Hold av herptiler og vurdering av en positivliste

Dyrevernalliansen ønsker med dette å bidra med momenter som taler for å opprettholde dagens forbud mot privat hold av reptiler og amfibier (herptiler).

INNLEDNING

St.meld. nr. 12 (2002-2003) om dyrehold og dyrevelferd (dyrevernmeldingen) foreslo at det i forskriftsform ble fastsatt en positivliste over arter av eksotiske pattedyr, fugler, reptiler og eventuelt andre dyrearter som ble tillatt holdt av privatpersoner. Næringskomitéens behandling av dyrevernmeldingen var entydig: ¹ "Flertallet vil imidlertid ikke støtte forslaget om å oppheve forbudet mot å innføre krypdyr".

I strid med Stortingets ønsker har Landbruks- og matdepartementet gitt Mattilsynet i oppdrag å vurdere om forbudet mot hold av herptiler bør oppheves for noen herptilarter.

Mattilsynet har bedt Norsk Herpetologisk Forening (NHF) utarbeide en liste over arter som foreslås tillatt i private hjem. Mattilsynet har sendt forslaget (på primært 30 arter og sekundært 10 arter) til Norges Zoohandlers bransjeforening og Direktoratet for naturforvaltning for uttalelse. Et justert forslag til aktuelle arter vil i løpet av våren 2009 bli oversendt Vitenskapskomiteen (VKM) for vurdering av risiko ut fra hensynet til dyrevelferd. Deretter vil Mattilsynet sende et endelig forslag til Landbruks- og matdepartementet, som vil vurdere om det blir aktuelt å sende forslaget på høring.²

Dyrevernalliansen er svært kritisk til at Mattilsynet benytter begrensede ressurser på å utrede muligheten for privat hold av herptiler, i strid med Stortingets klare ønske. Dyrevernalliansens faglige innspill må derfor ikke anses som et aksept for den prosessen som er igangsatt.

Dyrevernalliansen velger å komme med innspill fordi vi er bekymret over Mattilsynets hittil ensidige rådføring med foreninger som har sterke egeninteresser i at herptilhold blir tillatt. Mye av informasjonen som er fremmet av blant annet NHF har ikke vitenskapelig forankring, og mye av argumentasjonen er uriktig eller ikke dokumentert.

Dyrevernalliansen har, sammen med en rekke ledende internasjonale dyrevernforeninger, bestilt en vitenskapelig vurdering av NHFs liste over herptilarter som foreslås tillatt i Norge. Clifford Warwick, hovedforfatteren til den vedlagte rapporten "Reptiles and amphibians as pets & the Norwegian positive list proposal", er blant verdens fremste eksperter på zoonoser (sykdommer overførbare fra dyr til mennesker) fra herptiler, samt dyrevelferd hos reptiler og amfibier.

¹ Innstilling fra næringskomiteen om dyrehold og dyrevelferd - Innst. S. nr. 226 (2002-2003)

² Mattilsynet, Hold av herptiler i private hjem, 30.12.2008.

http://www.mattilsynet.no/regelverksutvikling/dyrevelferd_fiskehelse/landdyr/hold_av_herptiler_i_private_hjem_65756

OMFANG OG OPINION

For tilhengere av herptilhold er det fordelaktig å fremheve at det er betydelig interesse for hobbyen i Norge. NHF fremstiller det derfor som et faktum at det skal finnes nærmere 100.000 ulovlige reptiler og amfibier i Norge.³ Dette oppsiktsvekkende høye tallet kan spores til estimater fra Norske Zoohandlers Bransjeforenings, basert på uspesifisert "salg av reptilutstyr og -fôr". Interessesforeningen vedgår at betydelig usikkerhet inngår i estimatet: "I overslaget ble det tatt høyde for at norske dyrebutikker neppe har solgt alt reptilutstyr som finnes i norske hjem."⁴

En opinionsundersøkelse fra 2001 viser at det reelle tallet på ulovlige herptiler i Norge sannsynligvis er nærmere 10.000 individer.⁵ Hvis man antar at hver dyreholder har flere individer, noe som er svært vanlig innen herptilhold, er det ulovlige holdet sannsynligvis begrenset til relativt få personer. Et gjennomsnitt på ti herptiler per eier tilsier f.eks. omlag 1.000 lovbyrtere.

En opinionsundersøkelse fra 2009 viser at det ikke er støtte i befolkningen for å tillate privat hold av herptiler.⁶ På spørsmålet: "Hvordan ville du stille deg til at det ble lovlig for din nærmeste nabo å anskaffet seg reptiler, som slanger og øgler?" svarte hele 75% av de 1.000 spurte at de var "svært negativ" eller "ganske negativ". Bare 8% svarte "svært positiv".

LOVLIG VS ULOVLIG DYREHOLD

Det vanligste argumentet for en positivliste er at legalisering vil få bukt med ulovlig herptilhold. Det anføres at lovlig hold demper motivasjonen for å smugle herptiler inn i landet, og at færre individer vil bli utsatt for vanstell - grunnet bedre tilgang til veterinær.

Et mer sannsynlig scenarie er at legalisering av noen arter vil føre til både flere lovlige og ulovlige dyr, og et økende dyrevernproblem.

I motsetning til tradisjonelt kjæledyrhold der dyr ofte anskaffes til nytte eller selskap, bærer herptilhold oftere preg av en hobby der artssamling står sentralt - særlig hos entusiastene.⁷ Dette tyder på at tilgjengelighet av lovlige herptiler, og den medfølgende økningen i interesse for herptilhold i befolkningen, med stor sannsynlighet vil føre med seg økt ulovlig innførsel og omsetning av ettertraktede samlingsobjekter.⁸

Innen alt dyrehold i dag finnes det en viss andel dyreindivider som ikke får godt stell. Å få ned andelen individer som vanskjøttes er en stor, uløst utfordring for offentlige myndigheter. De mange dyreindividene til omplassering hos dyrevernforeninger er et klart bevis på problemet. Det sier derfor seg selv at flere herptiler (lovlig og ulovlig) med dagens situasjon vil bety flere individer som blir vanskjøttet - uavhengig av tilgang til veterinær.

Dette scenariet støttes av erfaring fra land med liberale regler for hold av herptiler. For eksempel har Storbritannia tillatt import av mange forskjellige herptilarter i flere år. Dette har medført stadig økende etterspørsel etter herptiler, noe som vises av importstatistikken (figur 1).⁹ Denne økningen har resulterte i en tilsvarende økning i antall dyrevern saker meldt inn til Storbritannias største dyrevernforening (figur 2).¹⁰ Tall fra Storbritannias tollvesen

³ Norsk Herpetologisk Forening, Hold av herptiler i Norge - forslag til positivliste med kommentarer, august 2008, s.4.

⁴ Aftenbladet, Over 100.000 reptiler i Norge, 10 august 2007.

⁵ Landbruks- og matdepartementet, St.meld. nr. 12 (2002-2003) om dyrehold og dyrevelferd. s. 122.

⁶ Infact for Dyrevernalliansen, januar 2009.

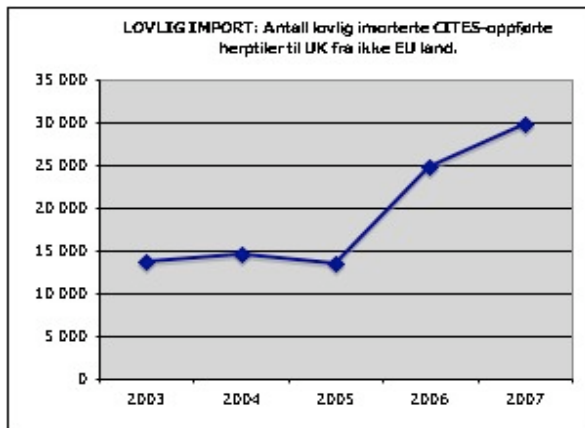
⁷ Franke J & Telecky T M, Reptiles as pets - an examination of the trade in live reptiles in the United States, HSUS, 2001.

⁸ Traffic (for Department for environment food and rural affairs), An investigation into the trade in tortoises in Great Britain, 2002. & Mark Auliya, Hot trade in cool species, Traffic, 2003.

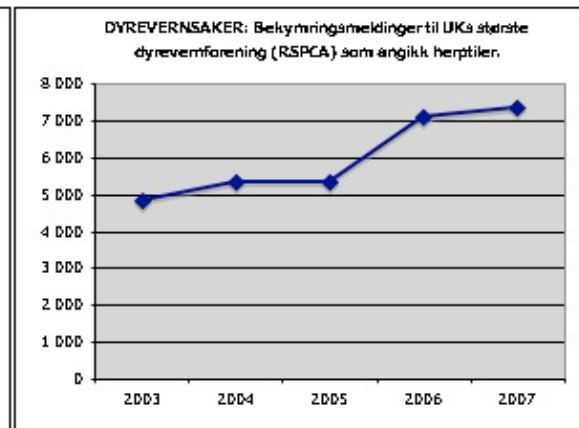
⁹ RSPCA, Measuring Animal Welfare in the UK, 2007.

¹⁰ Bowles David, Head of external affairs, RSPCA, epost 14 november 2008.

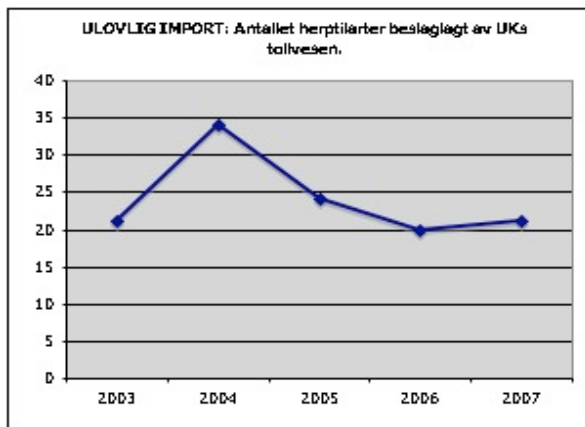
tyder i tillegg på at den store tilgjengeligheten av herptiler ikke ser ut til å ha hatt vesentlig innvirkning på antall arter som forsøkes smuglet inn i landet (figur 3).¹¹

Figur 1

Figur 2

Figur 3

"Mange av de som importerer ulovlige dyrearter til Norge er ikke opptatt av dyrevern. De er opptatt av sine egne ønsker og er drevet av egoistisk samlemani"

Rådgiver Øystein Størkersen,
Direktoratet for naturforvaltning
Dagsavisen 24 mars 2004

Ulovlig herptilhold har fått et visst fotfeste i Norge fordi reptiler er relativt enkle å smugle, og myndighetene har ikke prioritert å bekjempe ulovlig omsetning og hold. Det er lite som tyder på at en legalisering av noen herptilarter vil frigjøre ressurser til mer aktiv bekjempelse av ulovlig dyrehold. Økokrim har påpekt hensiktsmessigheten ved et generelt forbud:

"Ledelsen ved Økokrim er skeptisk til en liberalisering av den nåværende forskrift. [...] Et generelt forbud vil også være enklere å praktisere i forhold til innførsel av truede arter."¹²

DYREVELFERD

Tilhengere av herptilhold hevder ofte at mange reptiler og amfibier er enkle å holde, og trives i fangenskap.¹³ Slike påstander støttes ikke av vitenskapelig dokumentasjon. Å henvise til at dyr inntar føde, er aktive og reproducerer er utilstrekkelig, ettersom slike generelle tegn er ikke nødvendigvis ensbetydende med god velferd.¹⁴

Mye tyder derimot på at dårlig velferd er uløselig tilknyttet til hold av reptiler og amfibier. Herptiler er vekselvarme dyr som er i stor grad avhengige av omgivelsene for å regulere kroppstemperaturen. Det er også viktig å understreke at herptiler er ikke-domestiserte dyr (ikke genetisk temmet), og generelt lite sosiale. Dette gjør at de aller fleste herptilarter

¹¹ Thrift Adrian, Wildlife Licensing and Registration Service UK CITES Management Authority, epost 17 februar 2009.

¹² Didriksen K., Ulovlig innførsel - eksotiske krypdyr, Miljøkrim, nr 2-3, 2000.

¹³ Norsk Herpetologisk Forening, Hold av herptiler i Norge - forslag til positivliste med kommentarer, august 2008, s.12.

¹⁴ Warwick C. et al., Health and welfare of captive reptiles, Chapman & Hall, 1995.

oppfatter menneskelig kontakt (berøring, syn og kjemisk) som entydig negativ og stressende.¹⁵

Reptiler og amfibier er fra naturens side gjerne unikt tilpasset til bestemte miljøer. Hver art har ulike og ofte svært spesialiserte krav til sine omgivelser. F.eks:

- plassbehov
- innredning (miljøberikelse)
- temperatur
- luftfuktighet
- lysforhold (intensitet og kvalitet)
- sesongmessige variasjoner
- ernæring
- vannkvalitet (særlig amfibier)

Dyrevernalliansen viser forøvrig til vedlagte rapport for mer utfyllende informasjon om disse punktene.

Det er beskrevet en rekke typer stressrelatert adferd som forårsakes av fangenskap. En spesialist innen veterinærmedisin for herptiler oppsummerer utfordringene ved hold av reptiler slik:

"Stell og velferd spiller en enormt stor del i den medisinske behandlingen av disse dyrene, kanskje mer enn hos noen annen gruppe arter som vi [veterinærer] kommer bort i, og nesten alle [veterinærmessig] tilstander er direkte eller indirekte relatert til stellet."¹⁶

FOLKEHELSE

Zoonoser er et viktig aspekt ved herptilhold som det er satt forbausende lite fokus på i Norge hittil. Mattilsynet har for eksempel ikke satt opp zoonoser som et kriterium for vurdering av herptilhold.¹⁷ Interesseorganisasjoner for herptilhold toner ned faren ved zoonoser, men medgår f.eks.: "Regn alltid med at reptiler er smittebærere av salmonella..."¹⁸

Det antas at 90% av alle reptiler er infisert med salmonella. Bakterien er meget hardfør og kan overleve i vann i omlag 90 dager, og i avføring i opptil 30 måneder. Omfattende erfaringer fra USA og Storbritannia har vist at opplysningskampanjer for økt hygiene i kontakt med herptiler har liten virkning. Sykdomsutbrudd og i enkelte tilfeller dødsfall må beregnes som en samfunnsmessig uunngåelig konsekvens ved utstrakt hold av herptiler i private hjem.¹⁹

Prøvetaking av reptiler gir ikke trygghet, ettersom en negativ prøve ikke er ensbetydende med at reptilen er fri for salmonella. Bruk av legemidler (f.eks. antibiotika) på smittede herptiler anbefales heller ikke, fordi det ofte er ineffektivt og bare bidrar til at bakteriestammer blir resistente.²⁰

Salmonella er bare en av over 40 zoonoser som er identifisert hos reptiler og amfibier.¹⁸ Økokrim har påpekt at herptilers smittefare burde ha vært vektlagt mer:

¹⁵ Warwick C. et al., Reptiles and amphibians as pets & the Norwegian positive list proposal, januar 2009.

¹⁶ Girling S J, BSAVA Manual of reptiles, British Small Animal Veterinary Association, 2004. s. 2.

¹⁷ Mattilsynet, Hold av herptiler i private hjem, 30.12.2008.

http://www.mattilsynet.no/regelverksutvikling/dyrevelferd_fiskehelse/landdyr/hold_av_herptiler_i_private_hjem_65756

¹⁸ Heggelund M., Salmonella hos reptiler, lagret 21 april 2008.

<http://www.herpetologisk.com/dyrehold/salmonella-hos-reptiler.html>

¹⁹ Warwick C. et al., Reptiles and amphibians as pets & the Norwegian positive list proposal, januar 2009.

²⁰ Jordbruksverket, Salmonella hos reptiler, 09 november 2007

<http://www.sjv.se/amnesomraden/djurveterinar/smittsammadjursjukdomar/salmonella/reptiler>

"Det er imidlertid ønskelig at et forbud også ble begrunnet i den smitte- og sikkerhetsrisiko som en rekke av slike dyr fører med seg, og ikke bare dyrevernhensyn."²¹

Dyrevernavalliansen viser forøvrig til vedlagte rapport for mer utfyllende informasjon om zoonoser.

NHFs FORSLAG TIL POSITIVLISTE

NHF har foreslått en positivliste som primært består av 30 arter (9 slanger, 10 øgler, 3 skilpadder og 8 amfibier), sekundært en positivliste på 10 arter (5 slanger, 4 øgler, 0 skilpadder og 1 frosk).

NHF hevder at "hovedfokuset ved valg av arter har vært dyrevelferd".²² Likevel er dyrevelferdshensyn nesten fraværende i NHFs kommentarer til de foreslåtte artene. I flere tilfeller er kommentarene i direkte strid med dyrevelferdshensyn. NHF fremhever også at "arten må ikke kunne representere noen trussel for mennesker, grunnet giftighet eller størrelse", men heller ikke dette gjenspeiles i listen over foreslåtte arter. Noen eksempler:

Art foreslått av NHF	Utdrag av NHFs kommentar ²³	Dyrevernavalliansens kommentar ²⁴
Grønn trepyton	"Bør håndteres minst mulig."	Håndteringsstress er et betydelig problem innen herptilhold. Ikke forenelig med god dyrevelferd.
Teppepyton	"Svært god fôringsrespons krever økt oppmerksomhet når man tar dyret ut av terrariet."	Slangen blir inntil 2,5 meter lang og kan påføre smertefulle bitt.
Kongeboa	"... har normalt et fredelig gemytt."	Slangen blir inntil 3 meter lang og kan påføre smertefulle bitt.
Leopardgekk	"Kanskje den mest utbredte øgleart i fangenskap."	Nattaktiv art, spesielt utsatt for "photo-invasive environmental stress".
Stor daggekk	"Den bør håndteres med forsiktighet pga. ømtålig skinn."	Egner seg dårlig som kjæledyr.
Pigghaleagam	"Rolig, herbivor art."	Kan påføre smertefull bitt. Spesielt kravstor mht. lys og varme.
Perlefirfisle	"Robust art".	Kan påføre smertefull bitt. Blir inntil 60 cm lang.
Dvergvaran	"En velegnet og populær art [...]. Noe plasskrevende."	Kan påføre smertefull bitt. Blir inntil 60 cm lang.
Gresk landskilpadde	"På grunn av utbredt hold i Norge har vi tatt med denne arten. [...] Arten er ikke spesielt enkel som hobbydyr."	Det at arten har spesielle ernæringsbehov og må gå i dvale gjør den uegnet som kjæledyr.
Leopardskilpadde	"Stor art som krever mye plass."	Skilpadden blir inntil en halv meter lang og 40 kilo. Egner seg ikke til vanlig familiehald.
Argentinsk hornfrosk	"Stor appetitt og stillesittende levevis kan gi fedme problemer."	Kan påføre smertefull bitt.
Orientalisk klokkefrosk	"Skiller ut lokalirriterende hudsekret."	Mild til moderat giftighetsrisiko for mennesker.
Trefarget dvergfrosk	"...velegnet for regnskogterrariumer."	Mild til moderat giftighetsrisiko for mennesker.
Ildsalamander	"Giftig hudsekret"	Mild til moderat giftighetsrisiko for mennesker.

²¹ Didriksen K., Ulovlig innførsel - eksotiske krypdyr, Miljøkrim, nr 2-3, 2000.

²² Norsk Herpetologisk Forening, Hold av herptiler i Norge - forslag til positivliste med kommentarer, august 2008, s. 5.

²³ Norsk Herpetologisk Forening, Hold av herptiler i Norge - forslag til positivliste med kommentarer, august 2008, s. 7-9.

²⁴ Warwick C. et al., Reptiles and amphibians as pets & the Norwegian positive list proposal, januar 2009.

NHF hevder de setter som kriterium at artene de foreslår "må ikke kunne etablere seg i norsk natur". Likevel foreslår de en rekke arter som kan potensielt etablere seg i Norge der forholdene er gunstige, og kanskje særlig hvis klimaendringer slår til: kinesisk trekjøskilpadde, perlefirfisle, kornsnok, kongesnok, melkesnok, rødbuket salamander og ildsalamander.²⁵

NHFs forslag baserer seg i realiteten på foreningens sterke egeninteresser i at et variert utvalg av spennende arter skal tillates, samt artens popularitet og tilgjengelighet på markedet. NHFs forslag er ikke basert på objektive og dokumenterte dyrevelferds-kriterier.

MATTILSYNETS KRITERIER

Mattilsynet har foreløpig satt følgende kriterier for herptiler som vurderes tillatt:²⁶

- Det må kunne gjenskapes et tilnærmet naturlig miljø for arten i private hjem.
- Arten må tåle håndtering uten å bli stresset.
- Arten må ikke kunne bli for stor.
- Arten må ikke ha spesielt høyt aktivitetsnivå.
- Arten må ikke være aggressiv eller giftig.
- Arten må ikke kunne etablere seg i norsk natur.
- Hold av arten må ikke basere seg på viltfangede individer.

Basert på disse kriteriene og den vitenskapelige informasjonen i vedlagte materiale, er det vanskelig å se at noen av artene foreslått av NHF bør tillates holdt.

ØVRIGE HENSYN

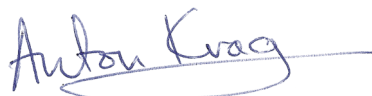
Hensikten med legalisering er vanligvis å bringe rettstilstanden bedre i samsvar med den alminnelige oppfatningen blant publikum. Med bakgrunn i opinionsundersøkelser som viser holdningene til herptilhold, er det lite som tyder på at dagens forbud er uønsket blant folk flest. Tilgjengelige undersøkelser tilsier derimot at det finnes en mindre gruppe illegale herptilholdere som har avvikende holdninger til dette sammenlignet med resten av samfunnet. Stortingets holdning til saken reflekterer inntrykket.

Personer som smugler eller er i ulovlig bestillelse av herptiler, må kunne antas å være godt kjent med forbudet. De velger med overlegg å begå kriminalitet, på tross av at de vet at de med dette utsetter dyrene for fare for lidelse. De må f.eks. frykte for manglende veterinærtilsyn, og for avlaving hvis dyrene blir beslaglagt av tollvesenet eller Mattilsynet. De setter dermed dyrenes liv og velferd i fare for å tilfredsstille sin egen interesse. Dette kan ikke anses som et beskyttelsesverdig formål sett fra samfunnets side.

Dyrevernalliansen mener at det å belønne dyresmugling og ulovlig dyrehold ved å legalisere store deler av det, er betenkelig. For pressgrupper som ønsker stadig flere arter tillatt, kan en slik retrett fra myndighetene anses som motiverende.

Samlet sett mener Dyrevernalliansen at det finnes godt faglig grunnlag for å beholde forbudet mot herptiler i Norge.

Med vennlig hilsen

Anton Krag
biolog og vitenskapelig rådgiver

²⁵ Warwick C. et al., Reptiles and amphibians as pets & the Norwegian positive list proposal, januar 2009.

²⁶ Mattilsynet, Hold av herptiler i private hjem, www.mattilsynet.no, 30.12.2008.

http://www.mattilsynet.no/regelverksutvikling/dyrevelferd_fiskehelse/landdyr/hold_av_herptiler_i_private_hjem_65756